

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Ο ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΥΣ
ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

Αθήνα, 10 Οκτωβρίου 2006

Αριθ. Πρωτ. 4067 / Γνωτ. 12

Προς
Τους κ.κ. Εισαγγελείς Εφετών της χώρας

Θ Ε Μ Α : «Ακούσια νοσηλεία»

Με αφορμή την διατύπωση σχετικών αμφισβητήσεων σε σχέση με το ανωτέρω θέμα κρίνουμε σκόπιμο να σημειώσουμε τα εξής τα οποία παρακαλούμε να διαβιβάσετε στους εισαγγελείς πρωτοδικών της περιφέρειάς σας :

Όπως είναι γνωστό η ακούσια νοσηλεία λόγω ασθενείας [ψυχική διαταραχή] ρυθμίζεται ειδικά από τον ν. 2071/92 (95 επ.) και άρθρο 16 ν. 2716/99 [πρβλ. και τη γενική διάταξη του άρθρου 1687 Α.Κ.] που αντικατέστησε το ν.δ. 104/73 και την Γ2β/3036 της 20-11/31-12-73 απόφαση Υπουργού Κοινωνικών Υπηρεσιών και φαίνεται εναρμονισμένο με την R (83) 2/22-2-1983 σύσταση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης και τις διεθνείς συμβάσεις.

Κατά το άρθρο 95 §1 του άνω ν. [: 2071/92] : «ακούσια νοσηλεία είναι η χωρίς τη συγκατάθεση του ασθενή [που πάσχει από ψυχική διαταραχή άρθρο 95§82 ίδιου νόμου] εισαγωγή και παραμονή του για θεραπεία, σε κατάλληλη Μονάδα Ψυχικής Υγείας [βλ. και Δεληγιάννη – Η δικαστική συμπαράσταση – (1997) σελ. 104-5].

Πρόκειται επομένως για μια ante delictum στέρηση της προσωπικής ελευθερίας και ιατρική επέμβαση χωρίς την συναίνεση του ατόμου (και στις δύο περιπτώσεις). Μόλις χρειάζεται να σημειωθεί ότι η άνω ενέργεια προσβάλλει πλείονα αγαθά του ατόμου [προσωπική ελευθερία (= φυσική ελευθερία), προσωπικότητα και αξιοπρέπεια (αξία) κ.λ.π. (βλ. σχετικά μόνο Μανιτάκη ΤΟΣ 1998 σελ. 37 επ.), παριστά δε άσκηση κρατικής εξουσίας [άρθρα 2§1, 5, 6 Συντ.]. Επομένως είναι μέτρον εξαιρετικό και προϋποθέτει όντως ασθένεια και λαμβάνει χώρα χάριν του θεραπευτικού αποτελέσματος αυτής. Έτσι και η ανάγκη συνέχισης της θεραπείας αποτελεί conditio sine qua non για την συνέχιση του εγκλεισμού. Έτσι προστατεύεται και, κυρίως, ο ίδιος ο πάσχων (μέτρο πρόνοιας), αλλά και οι τρίτοι (για το τελευταίο πρβλ. άρθρο 95§2 περίπτωση II Ν.2071/92). Επομένως σε περίπτωση αμφιβολίας επικρατεί η υπέρ της ελευθερίας επιλογή. Λογικό είναι, συνεπώς, ο νόμος που προβλέπει τη διαδικασία της ακουσίας νοσηλείας να καθιερώνει εγγυήσεις και δη δικαστικές (παρέμβαση δικαστού/εισαγγελέα) με θέσπιση και συντόμων προθεσμιών για την ολοκλήρωση αυτής. Τούτο, άλλωστε, επιβάλλεται και από το άρθρο 5§4 Ευρ.Σ.Δ.Α. κατά το οποίο «παν πρόσωπον στερούμενον της ελευθερίας του συνεπεία συλλήψεως ή κρατήσεως έχει δικαίωμα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, ίνα τούτο αποφασίση, εντός βραχείας προθεσμίας επί του νομίμου της κρατήσεώς του...»

Έτσι την ακούσια νοσηλεία τη διατάσσει μόνο το δικαστήριο (πρβλ. και άρθρο 1687 Α.Κ.) απλά ο Εισαγγελέας προπαρασκευάζει και εισάγει την αίτηση αυτή στο δικαστήριο και δη «διατάσσει τη μεταφορά του ασθενή (ή φερόμενου ως ασθενή) σε κατάλληλη μονάδα ψυχικής υγείας ή δημόσια ψυχιατρική κλινική» και «σε τρεις ημέρες από τότε που διέταξε τη μεταφορά

...ο ίδιος με αίτησή του ζητεί να επιληφθεί το πολυμελές (ήδη μονομελές άρθρο 740§3 Κ.Πολ.Δ.) πρωτοδικείο στο οποίο υπηρετεί, που συνεδριάζει μέσα σε 10 ημέρες....» - άρθρο 96§§4, 6 ν.2071/92. Η άνω παρέμβαση του Εισαγγελέα, η οποία δικαιολογείται μεν εκ της ιδιότητάς του ως δικαστικού λειτουργού (87 επ. Συντ.) και είναι αναγκαία ως εκ της φύσεως του πράγματος στο προηγούμενο στάδιο της ακούσιας νοσηλείας, αποτελεί όμως και αυτή μορφή βίαιης επέμβασης στην ελευθερία του ατόμου με τις εντεύθεν συνέπειες. Γι'αυτό και τίθεται – ως αντιστάθμισμα - υπό την έγκριση του δικαστηρίου και δη σε τακτή προθεσμία προς άμεση εκκαθάριση της κατάστασης.

Εξάλλου, κατά την §8 του ίδιου άρθρου 96 ν.2071/96 «Αν ο ασθενής τον οποίο αφορά έχει προσαχθεί με διαταγή του Εισαγγελέα...στην περίπτωση που η αίτηση αναγκαστικής νοσηλείας γίνεται δεκτή, συνεχίζεται η παραμονή του εκεί...», πράγμα δηλ. που προϋποθέτει ήδη εκεί παραμονή. Συνεπώς, προκύπτει ότι, μέχρις εκδόσεως της απόφασης του δικαστηρίου, το άτομο κρατείται νόμιμα.

Η άποψη, όμως, αυτή προϋποθέτει τήρηση των άνω προθεσμιών [πρβλ. Κοσμάτο Η ακούσια νοσηλεία... σελ. 51, 53, 67, ιδίως σελ. 71] διότι άλλως το άτομο μένει απροστάτευτο. Μάλιστα δε στην περίπτωση αυτή, όταν το δικαστήριο απορρίψει την αίτηση γιατί δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της αναγκαστικής νοσηλείας και δη η ύπαρξη ψυχικής διαταραχής, τότε η προσβολή του ατόμου είναι αθεράπευτη. Δεν πρόκειται εδώ για προσωρινό εγκλεισμό αναγκαστικής νοσηλείας (τούτο μόνο το δικαστήριο μπορεί να πράξει [άρθρο 781 Κ.Πολ.Δ.] αλλά για μεταφορά του ασθενή προ της δικαστικής απόφασης προς επιβεβαίωση της ύπαρξης των ουσιαστικών

προϋποθέσεων για δικαστική απόφαση και την άδεια (έγκριση) για την αφαίρεση της προσωπικής ελευθερίας του ασθενούς. Τήρηση βραχείας προθεσμίας απαιτεί και το άρθρο 5§4 Ευρ.Σ.Δ.Α, όπως ελέχθη, η οποία εκτιμάται υπό το φως των περιστάσεων κάθε υπόθεσης, χωρίς όμως να μπορεί να ξεπεράσει ορισμένα όρια τα οποία θα έπλητταν την ίδια την ουσία του δικαιώματος που προστατεύεται [βλ. αποφάσεις Ευρ.Δ. σε Σαρμά – Κράτος και δικαιοσύνη I (2003) σελ. 455, Ρούκουνα – Διεθνής προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (1995) σελ. 152]. Έτσι, υποστηρίζεται ότι, το δικαστήριο οφείλει [βλ. Δασκαρόλη – Παραδόσεις οικογενειακού δικαίου – II (2001) σελ. 769 πρβλ. Παρασκευόπουλο Ο αναγκαστικός εγκλεισμός του ψυχικά ασθενή σε ψυχιατρείο (1997) σελ.31] να εκδώσει την απόφασή του μέσα στις άνω ημέρες ή, τουλάχιστον, να συζητήσει την υπόθεση εντός της άνω δεκαήμερης προθεσμίας. Το τελευταίο αυτό ακριβώς αναγράφει ρητά ο νόμος [96§6 ν. 2071/92]. Εάν ο νόμος ήθελε να εκδίδεται και η απόφαση εντός των άνω δέκα ημερών θα το ανέγραφε ρητά. Έτσι, λοιπόν πρέπει, και αρκεί η αίτηση του Εισαγγελέα, να συζητηθεί εντός των άνω δέκα ημερών. Για το χρόνο έκδοσης της απόφασης θα ισχύσουν οι γενικές διατάξεις της εκούσιας δικαιοδοσίας [η οποία και εφαρμόζεται εδώ κατά ρητή διάταξη του άρθρου 740§3 Κ.Πολ.Δ.] και δη το άρθρο 756 Κ.Πολ.Δ. κατά το οποίο «οι αποφάσεις δημοσιεύονται σε δημόσια συνεδρίαση προφορικά και αμέσως μετά τη συζήτηση της υποθέσεως, και, αν αυτό δεν είναι δυνατό, το συντομότερο».

Σε περίπτωση που δεν τηρηθεί η παραπάνω δεκαήμερη προθεσμία, η περαιτέρω παραμονή του φερόμενου ως ασθενή στη μονάδα ψυχικής υγείας δεν νομιμοποιείται από την εισαγγελική παραγγελία της μεταφοράς, έστω και

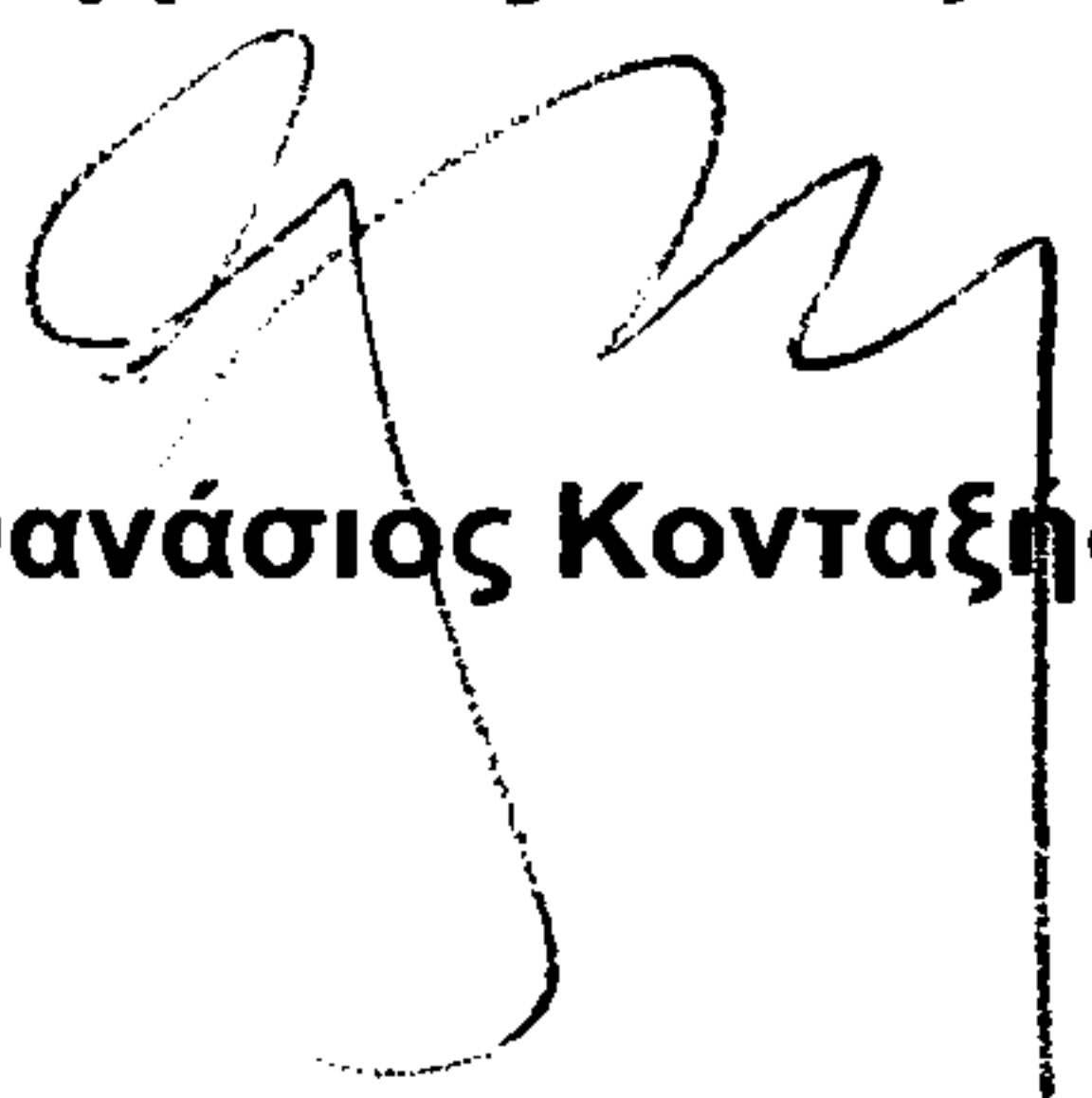
αν είναι σαφές ότι το πρόσωπο πάσχει. Όπως η περαιτέρω παραμονή στη φυλακή μετά την έκτιση της ποινής ή την πάροδο του χρονικού ορίου που ορίζει το Σύνταγμα για την προσωρινή κράτηση, δεν νομιμοποιείται έστω και αν είναι βέβαιο ότι ο κρατούμενος μετά την έξοδο από την φυλακή θα τελέσει νέο έγκλημα ή θα καταδικαστεί για το έγκλημα που αφορά η προσωρινή κράτηση. Η περαιτέρω ακούσια παραμονή του φερόμενου ασθενή δεν μπορεί να δικαιολογηθεί διότι αντιστρατεύεται και στο σκοπό, στο ζητούμενο της μεταφοράς στη μονάδα ψυχικής υγείας, που είναι η ουσιαστική εξέταση – έρευνα της ύπαρξης ή όχι ψυχικής διαταραχής, ενώ εδώ θεωρείται αυτή δεδομένη και έτσι μετατρέπεται σε ακούσια νοσηλεία την οποία μόνο το δικαστήριο διατάσσει και το οποίο δεν έχει ακόμα αποφανθεί, χωρίς να μπορεί μάλιστα κάποιος να προδικάσει την απόφασή του.

Την ευθύνη της τήρησης της προθεσμίας φέρει ο εκάστοτε αρμόδιος για τον προσδιορισμό, ο οποίος υπέχει και σχετική πειθαρχική ευθύνη για μη τήρηση ρητής διάταξης νόμου.

Εάν όμως από λόγους ανωτέρας βίας ή ανυπέρβλητου κωλύματος δεν καθίσταται δυνατή η τήρηση αυτής, τότε ο εισαγγελέας οφείλει να προκαλέσει έκδοση προσωρινής διαταγής [άρθρο 781 Κ.Πολ.Δ.] που αποτελεί δικαστική απόφαση, έστω περιληπτική τοιαύτη [πρβλ. Α.Π. 1154/90 Ολ. Ελ. Δ/νη 1991.239]. Να σημειωθεί εδώ ότι η μη τήρηση της προθεσμίας των δέκα ημερών δεν φαίνεται να συνεπάγεται ακυρότητα στη σχετική διαδικασία και συνεπώς η τυχόν απόλυση του φερόμενου ασθενή δεν εμποδίζει την έκδοση της απόφασης υπέρ της ακούσιας νοσηλείας, η οποία και θα εκτελεστεί από τον Εισαγγελέα (άρθρο 96§4 εδ.α' ν.2071/92).

Επομένως, εάν τηρηθεί η άνω προθεσμία και δη γίνει η συζήτηση της αιτήσεως του Εισαγγελέα μέσα σ'αυτή, δεν απολύεται ο μεταφερθείς και εμφανιζόμενος ως ασθενής πρό της εκδόσεως της σχετικής αποφάσεως, η οποία όμως πρέπει να εκδοθεί «το συντομότερο» - «εντός βραχείας προθεσμίας» από της παρόδου της συζητήσεως της υποθέσεως. Προς τούτο ο Εισαγγελέας Πρωτοδικών, που διέταξε τη μεταφορά, οφείλει να ενημερώνει το διευθυντή της οικείας επιστημονικής μονάδας περί της τηρήσεως ή μη της άνω προθεσμίας, αλλά και ο τελευταίος οφείλει να ζητεί τις αντίστοιχες πληροφορίες, για την συντονισμένη τήρηση της νομιμότητας σε σχέση με την περαιτέρω μεταχείριση του μεταφερθέντος ατόμου.

Ο Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου

Αθανάσιος Κονταξής